

Posudek diplomové práce:

Kateřina FANTOVÁ, *Kožlanský manuál 1719-1795 (Příspěvek k dějinám městečka v raném novověku).*

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2014, 129 stran.

Jako téma své diplomové práce si Bc. Kateřina Fantová vybrala nesnadný novodobý pramen, dochovaný pro západočeské městečko Kožlany v podobě jeho „pamětní knihy“ z let 1620 až 1719 – a při výběru tématu diplomové práce se nejen nenechala odradit, ale rozhodla se na své výsledky a zkušenosti navázat a zpracovat následující manuál z let 1719–1795, i když se opět jedná o pramen paleograficky i obsahově náročný a jeho zpracování je spojeno s nesnadným úkolem vypořádat se nejen s novověkou paleografií, ale i novověkou diplomatikou a dějinami správy. Již tyto skutečnosti lze ocenit, protože zdánlivá výhoda spočívající v kvantitativně nepříliš rozsáhlém a tudíž snadněji zvládnutelném materiálu je vyvážena nevýhodou v podobě jeho torzovitosti, neúplnosti a tedy mnohdy i nedostatečnosti, kromě toho se studentka musela vypořádat i s neuspořádaným archivním fondem.

Svou práci rozdělila K. Fantová do čtyř kapitol, orámovaných Úvodem a Závěrem. V úvodních pasážích (s. 7–15) představila strukturu své práce a stručně zrekapitulovala nejdůležitější literaturu zabývající se dějinami měst, včetně edic, zvláštní pozornost věnovala analýze literatury týkající se Kožlan a jejich dějin. Vzhledem k tomu, že jsou v diplomové práci použity i přímé citace z pramenů, byla připojena i ediční poznámka. Pro pochopení kontextu je důležité přiblížení dějin Kožlan v raném novověku, které je obsahem následující kapitoly (s. 16–29), byť s užitečným přesahem pro dobu již od povýšení na městečko Janem Lucemburským v roce 1313 až po konec 15. století. K vypracování této kapitoly bylo přitom třeba využít vedle většinou starší regionální literatury a pramenných edic také originální archiválie, s čímž se autorka vyrovnala dle mého soudu úspěšně.

Další kapitoly se již týkají samotného manuálu, resp. po stručné informaci o jeho novodobém opisu (s. 30–32) to platí především o nejrozsáhlejší třetí kapitole (s. 33–65), zabývající se všestranným rozbořem tohoto pramene. Kromě důkladného vnějšího popisu (i když je podkapitola nepřesně označena i jako popis vnitřní, ten ale následuje dále) se autorka detailněji zamýšlí i nad funkcí knihy, zejména v souvislosti s poněkud matoucím označením „manuál aneb kniha pamětní“, a v konfrontaci s dosavadním stavem znalostí a literaturou dochází k závěru, že kniha „zcela neodpovídá dnešnímu chápání slova „*manuál*“ jako příruční knihy, sloužící pro běžnou agendu bez trvalejší platnosti“ (s. 39). Velmi detailně se také zabírá (podobně jako v předchozí práci) paleografickým rozbořem (s. 39–50), na základě něhož rozeznala celkem osm písařských rukou (A – H). Ocenění si přitom zaslouží, že u každého písaře sleduje nejen typ písma, ale i jeho celkový vzhled, sklon, váhu a modul, vzdálenosti mezi řádky, používané zkratky i podobu jednotlivých liter, provádí tedy detailní analýzu, která nebývá častá. Úpravě zápisů, typům zkratk, ale také diakritickým a interpunkčním znaménkům a číslicím používaným v textu věnuje poté ještě pozornost souhrnně, podobně jako psací látce a inkoustu. Druhá rozsáhlejší část této kapitoly se soustřeďuje na samotné zápisy (s. 51–65) a autorka sleduje jejich strukturu, chronologii,

formu datace a zejména obsah zápisů, na základě něhož je rozděluje do pěti tematických skupin (na s. 55 je mylně uvedeno „šesti“) – zápisy týkající se změny v držbě pozemků, různých typů soudní agendy (jak trestněprávní, tak civilněprávní), půjček (a obligací), svatební smlouvy a ostatní zápisy. Vzhledem k tomu, že stanovení vhodné typologie (vycházející i z literatury) a správné určení a rozřídění záznamů není jednoduchým úkolem ani pro zkušenější badatele, vypořádala se autorka dle mého soudu s těmito úskalími poměrně úspěšně.

Poslední, čtvrtá kapitola diplomové práce K. Fantové je věnována městské správě v Kozlancech (s. 66–96). Zajímavé jsou již informace o radní budově, o to více pak o renovacích městské rady, byť i zde se projevují omezení daná charakterem pramene, protože je možno se opřít pouze o šest záznamů z druhé poloviny 18. století; autorka je však využila maximálně (včetně např. informace o útratě za pivo, spojené s renovací) a současně strážlivě. Pokusila se zodpovědět i otázky, jak fungovala městská rada a co spadalo do její kompetence (K. Fantová tuto podkapitulu nazvala „Vedení městečka“), přičemž si vypomohla analogií s některými jinými poddanskými městy a městečky, většinou rovněž západočeskými a z nepříliš vzdáleného okolí (Čistá, Manětín, Úterý), a to nejen na základě odborné literatury, ale i archiválií; detailní pozornost pak věnuje primasovi, purkmistrovi, radním, obecním starším, rychtáři, konšelům (původně radním, ale později pomocníkům rychtáře), představitelům tzv. menších úřadů i dalším osobám. Zdařilá je rovněž část věnovaná městské kanceláři, dokládající mj. postupný nárůst a diferenciaci jednotlivých knih. Stranou pozornosti K. Fantové nezůstalo ani přijetí za měšťana a hospodářství. Vhodně koncipované pasáže Závěru (s. 97–99) pak obsahují nejen shrnutí zjištěných skutečností, ale i alespoň rámcové srovnání s některými již zmíněnými dalšími městečky a také pokus o zobecnění zkoumaného typu pramene pro daný typ města, resp. městečka.

V diplomové práci K. Fantové nechybí obligátní náležitosti v podobě poměrně rozsáhlého seznamu použitých pramenů a literatury (včetně internetových odkazů, s. 100–109) a seznamu zkratk (s. 110). Nedílnou součástí práce tvoří přílohy (s. 112–129, se seznamem na s. 111), do nichž autorka zařadila kromě fotografií manuálu a ukázek písma jednotlivých písařů jednak grafy, sledující četnost zápisů v průběhu let, ale i v jednotlivých dnech v týdnu, a počty zápisů podle agendy a písařů (graf č. 5, 6), jednak tabulky, podávající především přehled o písařích a jejich zápisech (tabulka č. 1 a 2), z historicko-správního hlediska je ovšem velmi cenný i přehled obnovení rad a jednotlivých primasů (tabulka č. 3 a 4).

Vzhledem k tomu, že prací věnovaných městské správě a jejím produktům v období 18. století, zejména pro poddanská města či městečka, stále není nazbyt a příslušné prameny nejsou příliš metodicky propracovány, představuje diplomová práce Kateřiny Fantové zajímavý příspěvek k tomuto tématu, otevírající různé další otázky. Za nejprínosnější a nejlépe zpracované části práce považuji jednak detailně provedený paleografický rozbor manuálu s určením jednotlivých písařských rukou, jednak syntetičtější pasáže věnované městské správě, s nimiž si autorka poradila navzdory zmíněné torzovitosti a neúplnosti dochovaného materiálu a jeho neuspořádání. Text není ani výrazně narušen překlepy (resp. „přepisy“ – např. s. 19 či výše zmíněný na s. 55) či gramatickými chybami, které rozhodně

nepřesahují obvyklou míru. Diplomová práce Bc. Kateřiny Fantové v každém případě splňuje požadavky kladené na tento typ kvalifikačních prací, ráda ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 18. ledna 2015

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.